

Rackartorget i Kålgården

Arkeologisk utredning inför ny väg på Kålgården inom del av fornlämning L1973:2508 Jönköpings stadslager. Inom fastigheten Eremiten 2 m. fl i Jönköpings stad och kommun, Jönköpings län

© JÖNKÖPINGS LÄNS MUSEUM 2021

Rapport över utförd arkeologisk undersökning

Beskrivning av undersökningsresultaten.

Inledning

Under hösten 2020 utförde Jönköpings läns museum en arkeologisk utredning inför ny väg på Kålgården inom del av fastigheten Eremiten 2 m. fl. i Jönköpings stad. Området finns markerat som ett kålgårdsområde med en mängd tomter, ca 265 stycken, på en karta från 1696. När beslutet om utredning togs av Länsstyrelsen 2019 så låg området utanför fornlämningsområdet L1973:2508, Jönköpings stadslager, men sedan 2020 tillhör delar av Kålgården denna fornlämnning.

Resultat

Inom det blivande vägområdet, strax intill Johan Bauers park, drogs 15 sökschakt över ytan. Området runt Rackartorget (L 1973:2787 plats med tradition som avrättningsplats och L 1973:3081, en färdväg) skulle utredas med tätare sökschakt, se figur 1.

Inom ytorna norr och söder om Rackartorget bedömdes de nutida ingreppen inneburi att den äldre stratigrafien skadats. Detta visade sig stämma då sökschakten innehöll mycket sentida byggnadsmaterial såsom betong, tegel, sten och skräp bestående av glas, burkar, porslin och järnskrot. I de två nordligaste schakten, fanns enbart recenta fyllnadsmassor som var mycket hårt packade ner till 1,5 meters djup, där grundvattnet framkom. I botten på två av schakten längst i sydväst framkom ren torv på ca 1,2 meters djup och en rustbädd bestående av ris och några störrar. Torven fortsatte under schaktbotten som låg på 2,2 meters djup. Dessa två schakt var de enda där torv kunde konstateras, se figur 2.

Inom den grusade parkeringsytan på Rackartorget upptogs sju schakt. I fem av dessa framkom rester efter ett kulturlager, se figur 3. Lagret varierade i tjocklek i de olika schakten mellan 0,1-0,8 meter. Kraftigast var det i schakt 5 och där framkom också de flesta fynden, se figur 5. Här fanns yngre rödgods, bland annat med ett ben till en trefotsgräta och flera mynningsbitar till skålar och fat som varit glaserade. Ett kritpipsfragment, porslin, en slaggbit och spik. Föremålen är av en allmän karaktär som inte kan dateras närmare men en trolig datering är sekelskiftet 1700-1800-talet.

Inom schakt 12 var kulturlagret 0,3-0,4 meter tjockt och här fanns ett tydligt avslut mot den naturliga sanden, med två stockar och en stående störr. Möjligen har det utgjort någon form av bryggkonstruktion, se figur 7. Även här framkom liknande fynd som i schakt 5, men i mindre mängd. I de tre övriga schakten, där kulturlager framkom, fanns endast bottenlagret kvar som inte innehöll några fynd. Det fyndförande topplagret har troligen försvunnit vid sentida ingrepp.

Under kulturlagret, som bestod av mörkbrun humös sand, framkom ett grått vattenbemängt sandlager som tolkats som den naturliga sanden som funnits i detta vattensjuka våtmarksområde i stadens i sydöstra utkant, se figur 5.

Rustbädd av mindre störrar och ris fanns i åtta schakt, se figur 2 och 6. Området som bestått av våtmark och delvis mindre öppna vattenspeglar, behövdes fyllas upp med rustbäddar innan det kunde användas. Detta har troligen gjorts över hela utredningsområdet under 1700-talet men mycket av detta har försvunnit genom sentida markgrepp.

Fynd

Ett ben till en trefotsgräta (fyndnummer 1), har sparats.

Åtgärdsförslag

Jönköpings läns museum anser, efter samråd med Länsstyrelsen, att inga ytterligare arkeologiska insatser behövs inom utredningsområdet.

Administrativa uppgifter

IDENTIFIERINGSUPPGIFTER

Dnr: 86/2019	Dnr enl Lst beslut: 431-2210-2019	Rapport: 2020:23
Landskap: Småland	Län: Jönköping	Kommun: Jönköping
Socken: Jönköping	Trakt/kvarter/fastighet: Fastigheten Eremiten 2 m.fl.	
Ekonomisk karta: 64E 0fS	Fornl nr: L 1973:2508	Stad: Jönköping
N: 6404050	E: 451450	Nivå – lägsta: 89 m.ö.h. -högsta: 91 m.ö.h.

UNDERSÖKNINGENS ART OCH OMFATTNING

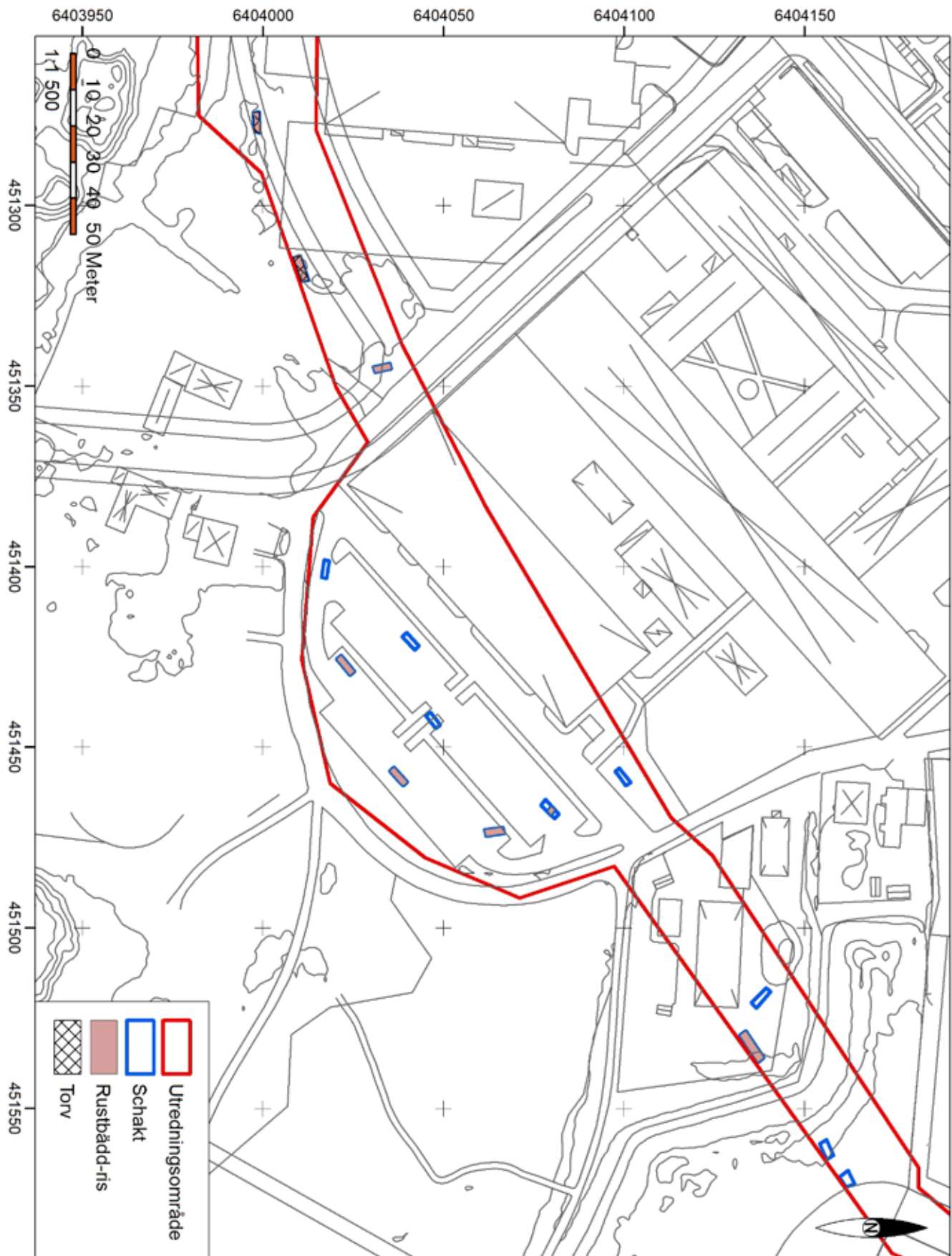
Typ av exploatering: Vägbygge				
Typ av undersökning: Arkeologisk utredning				
Uppdragsgivare: Stadsbyggnadskontoret, Jkpg kn		Ansvarig institution: Jönköpings läns museum		
Fältarbetsledare: Susanne Haltiner Nordström		Fältarbete from 5 okt 2020 tom 8 okt 2020		
Antal arbetsdagar i fält: 4				
Undersökningens omfattning	Utredd yta/m²	Schaktad yta/m²	Schakt/löpm	Volym/m³
		165		

UNDERSÖKNINGSOBJEKT OCH UNDERSÖKNINGSRESULTAT

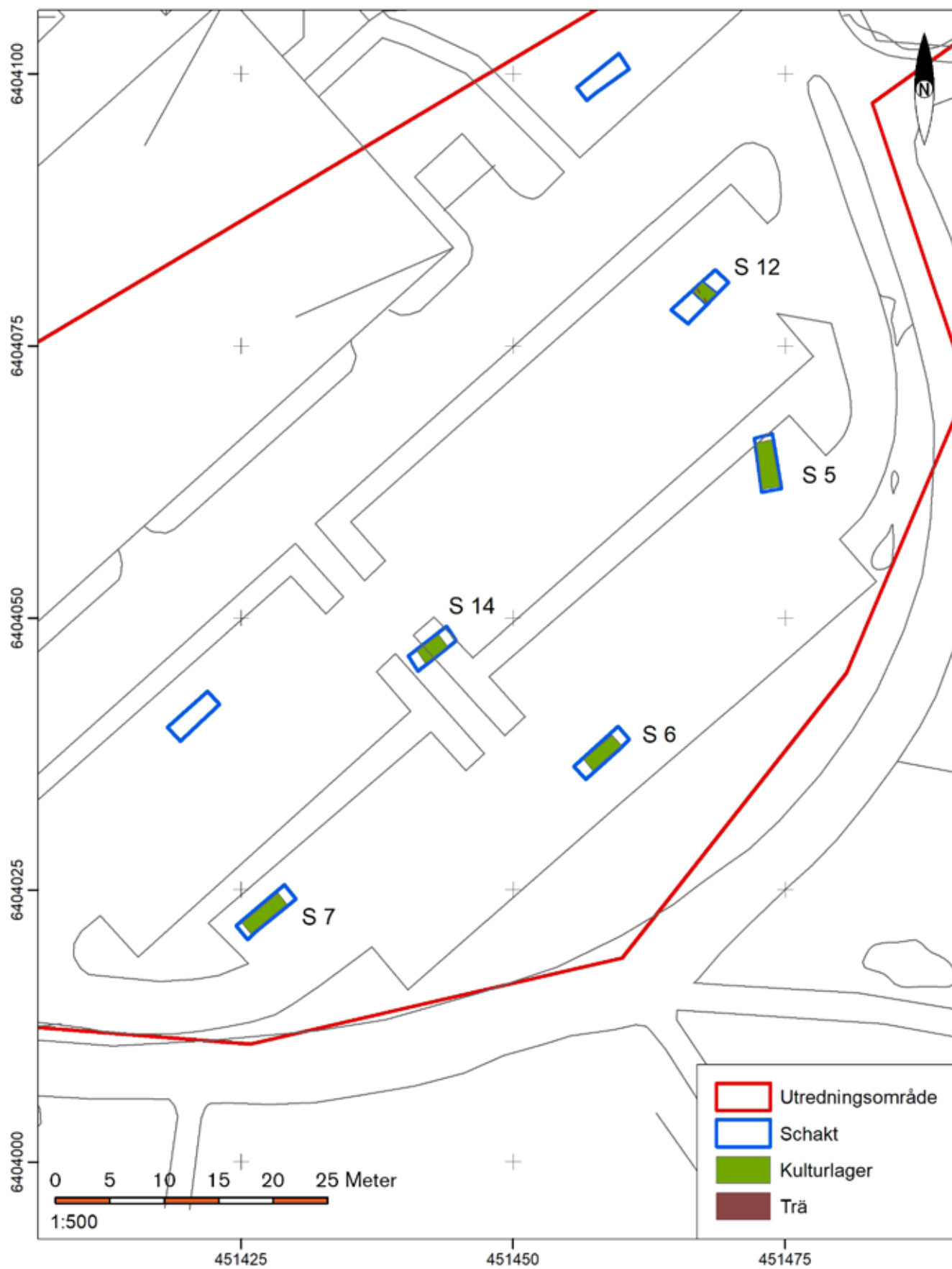
Uppgifter ur RAÄ:s fornl.reg	Sammanstatta lämningar: Stadslager
Lämningar:	
Undersökningsresultat	Sammanstatta lämningar:
Anläggningar:	
Totalt antal undersökta -gravar: -boplatskonstruktioner:	
Datering: Historisk tid Nyare tid	

Figur 1. Karta med utredningsområdet markerat med blått. Skala 1:10 000.

Figur 2. Karta med sökschakten där det påträffades torv har markerats med ett rutmönster. De schakt med en rustbädd eller risbädd har markerats med rostbrun färg. Skala 1:1 500.

Figur 3. Karta med de sökschakt där någon form av kulturlager hittades. Kulturlagret är markerat med grönt. Skala 1:500.

Figur 4. Den norra delen av området med byggnaden som tidigare var ett dagis. Grusplanen i framkant är Rackartorget. Foto taget från sydväst.

Figur 5. Schakt nummer 5 med det mörkbruna kulturlagret synligt i schaktkanten. Därunder följer den naturliga sanden som är mycket vattenbemängd. Foto från norr.

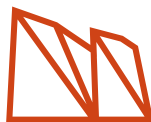

Figur 6. Rustbädden synlig mellan den påförda sanden och den naturliga sjösanden, i schakt 9. Foto från norr.

Figur 7. Schakt 12 med de bevarade delarna av stockar synliga i gränsen mellan kulturlager och sjösand. Stockarna markerade med vita streck. Foto från söder.

Hösten 2020 utförde Jönköpings läns museum en arkeologisk utredning inför en ny väg på Kålgården inom del av fastigheten Eremiten 2 med flera. Här framkom rester efter kulturlager med fynd av yngre rödgods, porslin, skaft till en kritpipa och spik. I flera av schakten låg risbäddar som anlagts för att göra det möjligt att fylla på till en fast marknivå. Området bestod tidigare av träskmark och öppna vattenspeglar innan det fylldes upp för att användas till stadens kålgårdar under 1700-talet.

Arkeologisk rapport 2020:23
JÖNKÖPINGS LÄNS MUSEUM